

...AND THIS LITTLE PIGGY WENT TO THE BEACH: *SUS SCROFA* VAN HET STRAND VAN NOORDWIJK

Ik hoef in Cranium niet uit te leggen, hoe heerlijk het is om gebogen op het strand te lopen op zoek naar zoogdierresten. Je zou, als paleontoloog aan een museum, willen dat je dat aan studenten mee kan geven. Maar helaas, het Nederlandse strand is nu niet bepaald een rijke vindplaats. Je kan hooguit hopen dat je af en toe een botje vindt, en voor hetzelfde geld is het dan een stuk varkensschedel met een mooie zaagsnede. Scheepsafval dus. Nee, als het om studentenveldwerk gaat, zijn we aangewezen op verre oorden, waar we onder de tropische zon moeten werken op plaatsen waar de fossielen voor het oprapen liggen. Heeft op zichzelf trouwens ook wel zo zijn charme.

Maar waar ons strand natuurlijk wel heel geschikt voor is, is om schelpen te verzamelen. Aan het eind van het eerste jaar van de biologie-studie aan de Rijksuniversiteit Leiden, zijn er soms een aantal studenten die voor een klein eigen onderzoek naar het strand gaan. Die onderwerpjes, een eerste kennismaking met je eigen onderzoek, werden daar in 2009 geregeld door Rinny Kooi.

Dit jaar kregen we op Naturalis een telefoontje van Rinny. Haar studenten hadden wel iets heel bijzonders ge-

vonden tussen de schelpen: een mooie zwarte kies. Of wij konden zeggen wat het was. Even later stond ze voor de deur met een kies van ruim twee centimeter lang en anderhalve centimeter breed. Het knobbelpatroon was nog weinig gesleten, en twee van de vier wortels waren bewaard gebleven. Een mooi gaaf exemplaar, dat we als snel thuis konden brengen als de linker bovenkaaks M1 van een wild zwijn. Een dag later presenteerde de gelukkige vindster, Kasia Lukasiewicz, de vondst voor haar jaargenoten in het symposium dat het academisch jaar voor de eerstejaars afsloot.

ACH, MAAR EEN VARKEN?

Op het eerste gezicht lijkt het niet zo bijzonder, een wild zwijn. We zijn nu eenmaal geneigd om meer te zien in de dieren die we niet meer kennen. Mammoeten, wolharige neushoorns, om maar te zwijgen van sabeltandkatten. Dat zijn pas bijzondere beesten. Maar toch gaat het hier om een bijzondere vondst. Natuurlijk is elke vondst een schat op zich, maar dat hoef ik dus wederom juist de lezers van Cranium niet uit te leggen.

© LARS VAN DEN HOEK OSTENDE (NCB NATURALIS)

RGM 592003

In de eerste plaats moeten we natuurlijk wel vaststellen dat het hier gaat om een fossiel. Het strand ligt bezaaid met de resten van varkens, maar dat is vrijwel uitsluitend slachtafval. Dat kunnen we voor de kies uit Noordwijk echter snel uitsluiten. Ofschoon niet zwaar gefossiliseerd, vertoont het stuk een sterke verkleuring. Zwart voor de kroon en bruin voor de wortels. Zwarte, maar niet zwaar gefossiliseerde kiezen vinden we wel vaker op het strand. Waarschijnlijk gaat het dan om resten die een tijd in veengrond gelegen hebben.

Als je gaat kijken wat we aan fossiele vondsten hebben van zwijnen in Nederland, dan is het verrassend weinig. Van Kolfschoten en Vervoort-Kerkhoff (1999) noemen resten van de Maasvlakte. Dit zijn waarschijnlijk de oudste *Sus scrofa* fossielen van ons land. Deze auteurs schrijven, met een cf. ervoor, de Maasvlaktevondsten toe aan de ondersoort *mosbachensis*, zonder hier

uit de zuigput Haerst bij Zwolle, die een aantal typische Eemsoorten heeft opgeleverd, in het Pleistoceen geplaatst dienen te worden.

Resten van varkens uit de Noordzee zijn erg zeldzaam. En dat is ook logisch. Tijdens de ijstijden lag de zee hier droog, maar varkens zijn bosbeesten, die in onze streken juist in interglacialen op hun plaats zijn. Alleen aan het begin van het Holoceen, toen de Noordzee nog niet geheel en al was volgelopen, kan je hier wilde zwijnen verwachten. En gevonden zijn ze ook, gezien het mooie overzicht dat Post (2000) over de vondsten gegeven heeft. Sommige van deze zwijnenfossielen (opvallend genoeg vooral opperarmbeenderen), zijn C14-gedateerd, en geven inderdaad een Vroeg Holoceen ouderdom.

Uit dat alles mag dus duidelijk zijn dat de kies van Noordwijk wel degelijk

© RINNY KOOI

echter verder over uit te wijden. Willemsen (1988) wijst op de vondsten uit de zuigputten rondom Arnhem. Deze resten stammen volgens hem allemaal uit het Holoceen. Het wild zwijn zou echter ook goed deel uit kunnen maken van de Eemien fauna. Ook in het Eem hadden we hier immers uitgestrekte bossen, waarin soorten als het damhert en het wild zwijn zich goed thuisvoelden. Van Uum (2003) meent dan ook dat de varkens

een bijzondere vondst is. Dat het juist een biologiestudent van de lokale universiteit is, maakt het voor de medewerkers van Naturalis alleen maar extra leuk om hieraan een steentje te hebben kunnen bijdragen. En we zijn helemaal blij, dat Kasia de kies gedoneerd heeft, zodat hij onder registratienummer RGM 592003 voor het nageslacht bewaard kan blijven.

DANKWOORD

Met dank aan Rinny Kooi, John de Vos en Hanneke Meijer voor het doorlezen van mijn stukje. En natuurlijk speciale dank aan Kasia Lukasiewicz dat ze haar schat van het strand ter beschikking van de wetenschap stelde.

LITERATUUR

Kolfschoten, T. van & Y. Vervoort-Kerkhoff 1999 The Pleistocene and Holocene mammalian assemblages from the Maasvlakte near Rotterdam (the Netherlands), with special reference to the Ovivovini *Soergelia minor* and *Praeovibos cf. priscus*. - in: Reumer, J.W.F. & J. de Vos (eds.) Elephants have a snorkel! Papers in honour of Paul Y. Sondaar. *Deinsea* 7: 369-382.

Post, K. 2000 Everzwijnjagers? - *Cranium* 17 (1): 13-14.

Uum, R. van 2003 Zandwinning 'Haerst' bij Zwolle, een vreemde eend in het rivierengebied. - *Grondboor en Hamer* 57 (6): 101-112.

Willemsen, G.F. 1988a Pleistocene zoogdieren uit zuiggaten rond Arnhem. - *Grondboor en Hamer* 42 (6): 158-164.